

Hoe overleven de Belgische sportmusea corona?

“We gaan door een turbulente periode”

Vlaanderen heeft een rijke sportgeschiedenis. Die heeft door de jaren heen geleid tot een prachtig sportief patrimonium, samengebracht in zowel met veel liefde gekoesterde privéverzamelingen als in een aantal professioneel uitgebate musea. Ook het managen van een sportmuseum zou onder het brede werkveld van het sportmanagement kunnen worden gerekend, en dus neemt *Sport & Strategie Vlaanderen* u mee voor een *trip down memory lane* van onze sport.

AUTEUR: MARKO HEIJL

Over het belang van het managen van sport hebben we het in *Sport & Strategie Vlaanderen* al zeven jaar. Ook het belang van de geschiedenis van onze sport kan nooit genoeg worden benadrukt, maar is anderzijds allerminst vanzelfsprekend. In onze buurlanden Nederland en Frankrijk – landen waarvan we al te vaak moeten lezen dat ze qua sportfocus op ons voorlopen en dat hun chauvinisme over de eigen geschiedenis het onze ver overschrijdt – zijn de belangrijkste, nationale sportmusea de afgelopen jaren verdwenen.

In Vlaanderen zouden we de rol van 'nationaal, sporttakoverschrijdend sportmuseum' dienen toe te schrijven aan het Sportmonium. Het Sportmonium heeft als tagline 'Sport- & olym-

pisch museum' en is gevestigd in een beschermd monument, het prachtige strandgebouw aan de vijver van het natuur- en recreatiedomein van Sport Vlaanderen in Hofstade-Zernst. Het impressionante museum is door het IOC erkend als een van de 31 olympische musea ter wereld. Een olympisch statuut, zoïets kan tellen. Algemeen directeur Didier Rotsaert licht toe: "In 1974 werd de Leuvense professor Roland Renson door de toenmalige decaan gevraagd om het vak Sportgeschiedenis te doceren. Mettertijd is daar een collectie uit gegroeid, eerst in Leuven zelf. In 2004 is die collectie dan naar Hofstade verhuisd en is het Sportmonium van start gegaan. Geen enkel sportmuseum is zo allesomvattend als het onze. Het gaat over het Belgisch cultureel erfgoed. De missie als lande-

lijk erkend museum is het sportcultureel erfgoed verzamelen, bewaren, in stand houden voor de toekomst en ontsluiten voor het grote publiek."

30.000 collectiestukken

Die opdracht van het identificeren en borgen van waardevolle stukken sportief erfgoed vervult het Sportmonium met verve en vooral ook overdaadig: in het museumdepot genaamd de Preservation Hall Victor Boin zijn ondertussen meer dan 30.000 collectiestukken ondergebracht, waaronder alleen al 1.500 medailles. Een onuitputtelijke schatkamer voor wie graag grasduint door de rijke sportgeschiedenis van ons land. Maar helaas is dat voor het overgrote deel van de collectie niet mogelijk. Didier Rotsaert: "Die collectie volledig ontsluiten voor het publiek kan niet om drie redenen: het moet donker zijn, de luchtvochtigheid moet gecontroleerd zijn evenals de temperatuur."

Maar naast de gevaren van meer klimatologische aard is de grootste vijand van het sportmuseum er een van geheel andere aard. Is het voor een sportmuseum – we grijpen nog even terug naar hoe het de Nederlandse en Franse collega's is vergaan – sowieso al niet vanzelfsprekend om jaarlijks het budget dicht te rijden, dan heeft corona bij sommigen de financiële situatie al helemaal geen goed gedaan. Waar in normale

tijden universiteiten ("de sportkoten komen allemaal"), hogescholen, middelbare scholen, lagere scholen en zelfs kleuterklasjes de weg naar het museum vlot weten te vinden, naast sportclubs en tal van andere geïnteresseerden, heeft corona lelijk huisgehouden in het bezoekersaantal. "We gaan door een turbulente periode", zegt Didier Rotsaert. "Wij zijn gesloten geweest voor het grootste deel van de dagen van 13 maart 2020 tot 1 oktober 2021 (in totaal 131 kalenderdagen in 2020 alleen al, aldus staat te lezen in het *jaanverslag 2020*, nvd). In de periodes waarin het tussen de golven door wat beter ging, bleven de mensen ook weg, uit schrik. Er waren de noodfondsen van de overheid, maar als je puur naar de bottomline kijkt, maken we verlies, dan zou je dit niet meer kunnen continueren. Kijk, in België hebben we het probleem dat personeel verschrikkelijk veel geld kost, dat is een grote hap uit het budget."

Verlieslatend zijn is één ding, maar in een klassieke bedrijfsvoering zouden de activa in de vorm van 30.000 collectiestukken toch – letterlijk en figuurlijk – als een waardevolle buffer tegen financiële moeilijkheden kunnen worden gezien? Rotsaert nuanceert: "De regel van het ICOM (*International Council of Museums*, nvd), de vereniging van alle – zo'n 60 à 70.000 – musea wereldwijd, is

“ALS JE PUUR NAAR DE BOTTOMLINE KIJKT, MAKEN WE VERLIES, DAN ZOU JE DIT MUSEUM NIET MEER KUNNEN CONTINUEREN”

Didier Rotsaert, algemeen directeur Sportimonium

we waarderen geen zaken, omdat we de verzamelaarsmarkt niet willen stimuleren. We mogen het ook niet, en het heeft ook geen enkele zin. Ook niet voor de verzekering. Als er bijvoorbeeld schade door een brand zou zijn, valt die toch niet te restaureren, hé. Maar er zijn toch fondsen geïnvesteerd in die enorme collectie? Ook dat wil Rotsaert nuanceren: “Slechts heel zelden wordt er iets aangekocht. 99 procent van wat we erbij krijgen, zijn donaties. Wekelijks gaat daarvoor de telefoon. Wat we aannemen, moet uiteraard relevant zijn als erfgoed en passen in ons collectieplan. Zo komen er wel eens collectiestukken via de federaties, als ze zelf geen plaats hebben om hun historisch materiaal te zetten. Zij zijn vooral bezig met de actuele sport en met de toekomstige prestaties, nieuwe medailles behalen dus in plaats van de oude tentoon te stellen.”

Vlaams wielervederfgoed

In het epicentrum van de wielerveder vinden we 'KOERS, Museum van de wielersport'. Het ontstond in 1998 op initiatief van het Roeselaarse stadsbestuur. Een soort *place marketing* avant la lettre, niet toevallig in Roeselare, een stad met vier voormalige wereldkampioenen op de fiets (Benoni Behey, Patrick Sercu, Freddy Maertens en Jempi Monseré) die zich graag wil positioneren als middelpunt van het Vlaamse wielervederfgoed. “Van een rijke wielerveder tot een rijke wielervedercollectie”, licht Thomas Ameye toe, Ameye is diensthoofd-conservator, maar zelf spreken ze in Roeselare liever van KOERSdirecteur. “In 1998 zag het Wielermuseum het levenslicht. In eerste instantie stond de geschiedenis van de fiets centraal. De collectieverwerving bestond bij aanvang dan ook uit de aankoop van enkele representatieve collecties historische fietsen uit binnen- en buitenland. Vanaf 2001, onder meer door de aanwerving van Freddy Maertens, werd de geschiedenis van de Belgische wielerveder meer en meer gevisualiseerd. In 2006 volgde de erkenning als museum. Een volgende mijlpaal was de realisering van 'KOERS, Museum van de wielersport' in september 2018. We willen ons profileren als kopman wat het verzamelen, borgen en ontsluiten van het Vlaamse wielervederfgoed betreft, een fysiek en digitaal knooppunt worden waar en oud het wielerveder kan opdoen of verder cultiveren. KOERS wil zich verder ook ontplooiën als een toeristisch speerpunt van de regio Roeselare.”

Dat laatste is een belangrijk gegeven. De vaste ploeg van museummedewerkers, naast een heel aantal vrijwilligers, staat op de loonlijst van de stad Roeselare, waardoor in de hoedanigheid van stadsdienst de belangrijkste stroop voor een (sport)museum kan worden vermeden: de personeelskost. Die vaste ploeg bestaat uit de conservator, twee stafmedewerkers, een medewerker behoud en beheer en een administratief medewerker. De onthaalmedewerkers worden 'gedeeld' met de dienst Toerisme die in hetzelfde gebouw huist. KOERS beschikt over een vast werkingskrediet van circa 250.000 euro via de stad Roeselare. Als erkend museum ontvangt het museum van de Vlaamse overheid daarbovenop een subsidie van circa 190.000 euro. Dankzij deze werkingssubsidie is de museumploeg op dit moment versterkt met twee extra stafmedewerkers. KOERS zet daarnaast voor het tweede jaar op rij een BIS-baner (beroepsinlevingsstage) in.

Deze stevige basis als stadsdienst en erkend museum betekent dat de terugval van de bezoekersaantallen hier geen onoverkomelijke problemen vormt. Waar dat aantal in 2019 een kleine 20.000 bezoekers bedroeg, stond de teller begin november van dit (corona)jaar maar op 8.500. De tijdens dit jaar in het kader van het WK wielerveder in eigen land gelanceerde KOERSbus, een soort mobiel museum dat door het land trekt, mocht in 2021 al wel op bijna 12.000 bezoekers rekenen. Of hoe tijdens corona innovatieve, coronaproof (leer-richtingsverkeer, goed geventileerd en enkel te bezoeken in kleine bubbels) concepten het aantal bezoekers in evenwicht kunnen houden.

Formule 1

We leggen ons oor ook eens te luisteren langs de andere kant van de taalgrens. In 1983 zag binnen de muren van de prachtige historische abdij van Stavelot het Museum van het Circuit van Spa-Francorchamps het levenslicht, uiteraard gelieerd aan het even verderop gelegen racecircuit en in nauwe samenwerking met organisator 'Spa Grand Prix'. Het museum stelt in de overwelfde kelders van de abdij een aantal historische juweeltjes tentoon, zoals legendarische formule 1-bolides-met-een-verhaal en ander gemotoriseerd fraais op twee en op vier wielen. Het Musée du Circuit werkt slechts met één vaste persoon en drie vrijwilligers, maar zit ingebed in het ruimere geheel van de museum-abdij, waar in totaal 22 mensen in dienst zijn.

Het Sportimonium: een onuitputtelijke schatkamer voor wie graag grasuint door de rijke sportgeschiedenis van ons land.

In de overwelfde kelders van de abdij van Stavelot stelt het Museum van het Circuit van Spa-Francorchamps een aantal juweeltjes op wielen tentoon.

In tijden van corona trekt 'KOERS, Museum van de wielersport' met haar KOERSbus de boer op, en kan op die manier het aantal bezoekers op peil worden gehouden.

Het museum slaagt erin de coronajaren relatief goed door te komen. Daar zitten het feit dat ze zijn ingebed in een groter toeristisch geheel en de subsidies van de Waalse overheid uiteraard voor iets tussen, maar ook qua terugvallende bezoekersaantallen valt het reuze mee. Pierre Erlor, marketing- en pr-verantwoordelijke van het museum: “2020 was in zijn totaliteit uiteraard een minder goed jaar dan 2019, daar we met de lockdown een tijd gesloten zijn geweest. Maar de zomer van 2020 was wel goed, daar de Belgen in eigen land op vakantie gingen en dan langs hier passeerden. En 2021 zal ook wel minder zijn dan 2019, maar nog steeds een aanvaardbaar goed jaar.”

Ook hier hetzelfde geluid als bij KOERS in Roeselare: waar een museum deel uitmaakt van een overheid en de belangrijkste kost, de personeelskost, daar kan worden ondergebracht, is de situatie allerminst precar en hebben de diverse sluitingen wegens corona er minder hard ingehakt. Didier Rotsaert van het Sportimonium: “Je hebt in België honderden musea, en de problematiek is dat die allemaal op een andere manier functioneren. Ofwel zijn ze ingebed in een provincie of gemeente, ofwel zijn ze privé. Het Sportimonium hangt niet af van een overheid. Het is ontstaan als

Lees verder op pagina 19